

O'ZBEKISTONNING JAHON IQTISODIYOTIDAGI O'RNI

*Namangan shahar 5-sonli maktabning
oliy toifali Geografiya fani o'qituvchisi
Mirzaboyeva Lolaxon Zokirjanovna*

Annotatsiya

Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasining jahon iqtisodiyotidagi o'rni, uning global bozorlar bilan integratsiyalashuvi, eksport-import salohiyati, investitsiya muhiti hamda mintaqaviy va xalqaro iqtisodiy hamkorlikdagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, mamlakat iqtisodiyotining asosiy tarmoqlari, ularning xalqaro bozorga chiqish imkoniyatlari va istiqbollari tahlil qilinadi. O'zbekistonning ochiq iqtisodiyotga o'tish jarayonlari, islohotlar natijalari hamda global iqtisodiy tizimdagi roli ilmiy asosda ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Jahon iqtisodiyoti, O'zbekiston, global bozor, eksport, investitsiya, integratsiya, iqtisodiy islohotlar, mintaqaviy hamkorlik.

Kirish

Hozirgi globallashuv sharoitida har bir davlatning jahon iqtisodiyotidagi o'rni uning tabiiy resurslari, ishlab chiqarish salohiyati, innovatsion rivoji va tashqi iqtisodiy aloqalari bilan belgilanadi. O'zbekiston Markaziy Osiyoning markazida joylashgan bo'lib, muhim geostrategik mavqega ega. Mustaqillikka erishgandan so'ng mamlakat bozor iqtisodiyotiga o'tish yo'lini tanladi va bosqichma-bosqich jahon iqtisodiy tizimiga integratsiyalashib bormoqda.

So'nggi yillarda amalga oshirilgan keng ko'lamli iqtisodiy islohotlar O'zbekistonning xalqaro maydondagi nufuzini oshirdi. Valyuta bozorining liberallashtirish, biznes yuritish sharoitlarining yaxshilanishi, investorlarga yaratilgan qulayliklar mamlakatni jahon iqtisodiyotining faol ishtirokchisiga aylantirmoqda.

O'zbekiston iqtisodiyotining umumiy tavsifi

O'zbekiston iqtisodiyoti sanoat, qishloq xo'jaligi, xizmatlar sohasi va transport-logistika tarmoqlariga tayanadi. Mamlakat oltin, mis, uran, tabiiy gaz kabi boy tabiiy resurslarga ega. Ushbu resurslar eksportda muhim o'rin tutib, davlatning valyuta tushumlarini ta'minlaydi.

Sanoat tarmoqlari orasida to'qimachilik, avtomobilsozlik, energetika, kimyo sanoati va qurilish materiallari ishlab chiqarish yetakchi hisoblanadi. Ayniqsa, paxta xomashyosi asosida tayyor mahsulot ishlab chiqarishga o'tish O'zbekistonni xomashyo eksportchisidan tayyor mahsulot yetkazib beruvchi davlatga aylantirishga xizmat qilmoqda.

Qishloq xo'jaligi ham jahon bozoriga integratsiyalashuvda muhim ahamiyatga ega. Meva-sabzavot mahsulotlari, uzum, quritilgan mevalar va boshqa agromahsulotlar ko'plab mamlakatlarga eksport qilinmoqda.

Tashqi savdo va eksport salohiyati

O'zbekistonning jahon iqtisodiyotidagi o'rni, avvalo, uning tashqi savdo aloqalari orqali namoyon bo'ladi. Bugungi kunda mamlakat dunyoning 150 dan ortiq davlati bilan savdo-iqtisodiy hamkorlik qiladi. Asosiy savdo hamkorlari qatoriga Xitoy, Rossiya, Qozog'iston, Turkiya, Janubiy Koreya va Yevropa Ittifoqi mamlakatlari kiradi.

Eksport tarkibida oltin, rangli metallar, tabiiy gaz, to'qimachilik mahsulotlari, qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetakchi o'rinni egallaydi. Importda esa mashina va uskunalar, texnologiyalar, dori-darmonlar, sanoat uchun zarur xomashyo ulushi yuqori.

So'nggi yillarda eksport geografiyasining kengayishi va mahsulot turlarining diversifikatsiyalashuvi O'zbekiston iqtisodiyotining barqarorligini mustahkamladi. Bu esa mamlakatning global bozorlar bilan uzviy bog'lanishiga xizmat qilmoqda.

Investitsiya muhiti va xalqaro hamkorlik

O'zbekiston jahon iqtisodiyotidagi mavqeini mustahkamlashda xorijiy investitsiyalar muhim rol o'ynaydi. Mamlakatda erkin iqtisodiy zonalar tashkil etilib, investorlar uchun soliq va bojxona imtiyozlari berilmoqda. Bu esa zamonaviy texnologiyalar kirib kelishiga, yangi ish o'rinlari yaratilishiga va ishlab chiqarishning modernizatsiyasiga imkon bermoqda.

O'zbekiston Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi, Osiyo taraqqiyot banki kabi nufuzli moliyaviy institutlar bilan hamkorlik qiladi. Ushbu tashkilotlar bilan amalga oshirilayotgan loyihalar infratuzilma, energetika, transport va ijtimoiy sohalarni rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, mamlakat Shanxay hamkorlik tashkiloti, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi, Turkiy davlatlar tashkiloti kabi mintaqaviy tuzilmalar doirasida faol iqtisodiy hamkorlik olib bormoqda.

O'zbekistonning jahon iqtisodiyotidagi strategik o'rni

Geografik jihatdan Yevropa va Osiyo chorrahasida joylashgan O'zbekiston tranzit salohiyatiga ega. "Bir makon – bir yo'l" tashabbusi doirasida mamlakat hududidan o'tuvchi transport yo'laklari xalqaro savdoning rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Temir yo'l va avtomobil yo'llari, logistika markazlarining barpo etilishi O'zbekistonni mintaqaviy savdo markaziga aylantirish imkonini bermoqda.

Bundan tashqari, aholining yosh va mehnatga layoqatli bo'lishi mamlakatni inson kapitali jihatidan ham jozibador qiladi. Ta'lim va innovatsiyaga qaratilgan islohotlar kelajakda O'zbekistonni yuqori texnologiyalar bozorida ham faol ishtirokchiga aylantirishi mumkin.

Xulosa

O'zbekiston bugungi kunda jahon iqtisodiyotining faol ishtirokchisiga aylanib bormoqda. Tabiiy resurslar, sanoat va qishloq xo'jaligi salohiyati, qulay investitsiya muhiti hamda geostrategik joylashuv mamlakatning global bozorlar bilan integratsiyalashuvini jadallashtirmoqda. Amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar O'zbekistonning xalqaro maydondagi nufuzini oshirib, uni mintaqadagi yetakchi iqtisodiy markazlardan biriga aylantirishga xizmat qilmoqda.

Kelgusida eksportni diversifikatsiya qilish, innovatsion rivojlanishni kuchaytirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish orqali O'zbekistonning jahon iqtisodiyotidagi o'rnini yanada mustahkamlanishi kutiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari va ma'ruzalari.
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari.
3. Jahon banki hisobotlari.
4. Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF) tahliliy materiallari.
5. Abdullayev A. Milliy iqtisodiyot va globallashtirish. – Toshkent, 2022.
6. Karimov I.A. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida. – Toshkent.